

Nyhedsbrev om vandløbsrestaurering

Europæisk Center for Vandløbsrestaurering

Fra redaktionen

Dette er fjerde nummer af nyhedsbrevet om vandløbsrestaurering.

Nyhedsbrevet bliver udgivet af Danmarks Miljøundersøgelser, der er dansk nationalcenter for det Europæiske Center for Vandløbsrestaurering også kaldet European Centre for River Restoration (ECRR).

Det danske nyhedsbrev er tænkt som et internt dansk forum for udveksling af idéer og erfaringer inden for vandløbsrestaurering.

Oprindeligt var det meningen at udgive nyhedsbrevet hvert halve år, men redaktionen har, som det ofte er tilfældet med nyhedsbreve, haft problemer med

at finde tiden og økonomien til fremstillingen på mere regelmæssig basis. Der er derfor nu gået mere end to år siden udsendelsen af sidste nyhedsbrev.

Kommende nyhedsbreve

Det vil for fremtiden blive forsøgt at udsende nyhedsbrevet en til to gange om året, og læserne opfordres derfor kraftigt til at indsende indlæg om vandløbsrestaurering til kommende numre.

Det næste nyhedsbrev er planlagt til at udkomme i maj 1999. Indlæg skal derfor være redaktionen i hænde inden 15. april 1999.

Emner, synspunkter, artikler, oplysninger om planlagte og ud-

førte projekter, møder, pjecer og lignende sendes til redaktionen.

Send gerne indlæggene på diskette eller e-mail.

Nyhedsbrevet på Internettet

Fra den 15. januar 1999 bliver det muligt at finde nyhedsbrevet og andre informationer fra det danske nationalcenter af ECRR på Internettet. Nationalcentrets side bliver lagt på DMUs Afdeling for Vandløbsøkologisk hjemmeside på adressen:

http://www.dmu.dk/StreamsAndRiparianAreas/index_dk.htm

Her vil tidligere og kommende nyhedsbreve blive offentliggjort.

Europæisk Center for Vandløbsrestaurering

Det Europæiske Center for Vandløbsrestaurering (ECRR - European Centre for River Restoration) blev i 1995 etableret ved Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) i Silkeborg

Et af hovedformålene med ECRR er at udveksle viden og

erfaringer om vandløbsrestaurering og derved fremme restaureringen af vandløb og vandløbsnære arealer i så mange europæiske lande som muligt. Det skal blandt andet gøres ved at etablere et netværk af natio-

nale centre i alle europæiske lande.

Disse nationale centre skal stå for den primære kontakt med ECRRs 'hovedsæde', samt for den overordnede kontakt til medlemmerne i de enkelte lande. Det kan blandt andet ske gennem

nationale nyhedsbreve. Nærværende danske nyhedsbrev udgives af DMU, der ud over at fungere som ECRRs hovedsæde, også fungerer som dansk nationalcenter. ECRR udgiver et nyhedsbrev på engelsk, der halvårligt sendes til interesserede i såvel Europa som i resten af verden.

Gennem det sidste års tid er centrets idéer blevet diskuteret og gennemarbejdet i et nært samarbejde mellem:

- Danmarks Miljøundersøgelser (DMU);
- Institute for Inland Water Management and Waste Water Treatment (RIZA) fra Holland;
- The River Restoration Centre (RRC) fra England;
- Environment Agency (EA) fra England;
- German Association for Water Resources and Land Improvement (DVWK) fra Tyskland.

Økonomisk støtte til den videre udvikling af centret er netop søgt gennem EUs LIFE-midler.

Første forespørgsel

I september 1998 sendte centret et spørgeskema ud til 169 forskellige institutioner i 38 europæiske lande. Spørgeskemaet skulle afklare interessen for centrets fremtid.

Svarene fra spørgeskemaet var overbevisende og støttede idéen om at etablere det Europæiske Center for Vandløbsrestaurering. Af de 169 udsendte spørgeskemaer, returneredes de 101. Fra i alt 32 lande gav 91 institutioner en foreløbig tilbagemelding om, at de vil være interesserede i at deltage i centret. 44 angav, at de vil være interesserede i at deltage som landets nationale repræsentant, medens 32 andre ønsker at deltage som ét af flere nationale medlemmer. 73 agter aktivt at

bidrage med informationer om viden og erfaringer om vandløbsrestaurering.

Mange emner dækkes

I spørgeskemaet blev de potentielle deltagere desuden spurgt om, hvilke emner om vandløbsrestaurering de bedst kunne bidrage til ECRR-netværket med, samt om hvordan de kunne tænke sig, ECRR-netværket vil kunne hjælpe dem i fremtiden.

Ud fra de afgivne svar lader det til, at stort set alle emner inden for vandløbsrestaurering vil blive dækket af det kommende ECRR-netværk. Til sin tid vil netværket således besidde viden om:

- Forskellige metoder inden for vandløbsrestaurering;
- Vandløbsrestaurering i alle størrelser af vandløb - fra de mindste til de største;
- Vandløbsrestaurering i forskellige egne af Europa;
- Restaurering af vådområder;
- Vandløbsvedligeholdelse;
- Beskyttelse mod oversvømmelser;
- Diverse viden om vandløbsmorfologi, økologi, m.m.;
- Undervisning;
- Forskning;
- Cost/benefit analyser og økonomi;
- Hvordan man bedst samarbejder med lokale myndigheder og lodsejere;
- Klassificering af vandløb;
- GIS-analyse;
- Samarbejde med andre internationale organisationer, der arbejder med vandløb.

Fremtidigt arbejde for ECRR

Svarene fra spørgeskemaerne gav også en indikation om, hvad de kommende medlemmer gerne ser, ECRR-netværket skal kunne bidrage med i fremtiden:

- Skabe en generel viden om vandløb og vandløbsrestaurering;

- Effektovervågning af vandløbsrestaureringsprojekter;
- Udveksle erfaringer og viden;
- Udarbejde fælles strategier inden for vandløbsrestaurering;
- Udarbejde fælles samarbejdsprojekter;
- Hjælpe med at påbegynde nye projekter;
- Starte nye idéer;
- Introducere nye teknikker, der kan benyttes inden for vandløbsrestaureringer;
- Give bud på hvordan udgifterne kan holdes lavest muligt;
- Udvikling af undervisningsteknikker og udarbejdelse af undervisningsmateriale;
- Finansieringsmuligheder;
- Afholde konferencer og arbejds møder;
- Etablere databaser om projekter, litteratur, institutioner m.m.

Invitation til konstituerende møde

Som et resultat af de mange positive tilbagemeldinger er det blevet besluttet at indkalde til et konstituerende møde den 25. og 26. marts 1999.

Mødet arrangeres af DMU, RIZA, RRC, EA og DVWK i samarbejde med EUs DG-XI.

På mødet skal ECRR formelt etableres, diverse informationer om centret præsenteres, og forskellige idéer om centrets videre virke diskuteres. Desuden skal der udarbejdes en arbejdsplan for de kommende år, og der skal nedsættes en bestyrelse.

Mødet, der afholdes på Fersklandscentret i Silkeborg, starter klokken 14 den 25. marts og slutter klokken 13 dagen efter.

DMU har hidtil været den eneste danske repræsentant i ECRR, men alle offentlige og private med interesse for vandløbsrestaurering har mulighed for at deltage som medlemmer i centret. Derfor er også danskere meget

velkomne til at deltage i det konstituerende møde. Der kan dog komme begrænsninger på antallet af danske deltagere.

Deltagelse i mødet er gratis, men deltagerne skal selv betale for overnatning og mad. ECRR kan arrangere overnatning enten på Ferskvandscentret eller på et

andet hotel i Silkeborg. Prisen for enkeltværelse vil blive ca. 600-750 kroner per person per nat.

Hvis man ønsker at deltage i mødet, skal man udfylde og indsende skemaet bagest i dette nyhedsbrev inden den 20. januar 1999. Et program vil siden blive udsendt i løbet af februar. Yder-

ligere oplysninger om mødet vil ligeledes blive givet på den foreløbige ECRR-hjemmeside, der forventes etableret i slutningen af januar på adressen: www.ecrr.org

Resultater og informationer fra mødet vil blive omtalt i det næste nyhedsbrev.

Projekter

Vandmiljøplan II og restaurering af vådområder

Torben Moth Iversen, Danmarks Miljøundersøgelser, Afdeling for Vandløbsøkologi

Overskud af kvælstof i det danske grundvand og overfladevand har reduceret kvaliteten af grundvandet siden begyndelsen af 1980'erne og desuden betydet en alvorlig eutrofiering i de kystnære og åbne havområder.

Folketinget besluttede derfor i 1987, at tillædningerne af kvælstof til det akvatiske miljø skulle reduceres med 50%, medens tillædninger af fosfor skulle reduceres med 80%. Den første Vandmiljøplan inddrog industrien, husholdningerne (spildevandsrensning), akvakultur og landbruget.

Resultater af Vandmiljøplan I

Måleprogrammet, der blev iværksat samtidigt med planen, dokumenterede, at indsatsen inden for industri, husholdning og akvakultur generelt blev gennemført, og målene opfyldt. For landbruget var målet at reducere kvælstofudvaskningen fra markerne med 100.000 ton N (43%) primært gennem en forbedret landbrugspraksis og en forbedret brug af husdyrgødningen.

Måleprogrammet har vist, at de tiltag, der blev taget, var for utilstrækkelige for at opfylde formålet, og at Danmark ikke kunne opfylde EUs nitratdirektiv.

Vandmiljøplan II

I begyndelsen af 1998 besluttede Folketinget derfor en ny vandmiljøplan, Vandmiljøplan II. Planen skal specifikt fokusere på måder at reducere landbrugets kvælstoftab til det akvatiske miljø.

De vigtigste tiltag efter Vandmiljøplan II er:

- forbedret udnyttelse af kvælstoffet i husdyrgødningen;
- reducerede kvælstofstandarde for afgrøder (under det økonomiske optimum);
- genskabelse af vådområder som et nyt middel til at reducere kvælstoftillædningerne til det akvatiske miljø.

Denitrifikation i vådområder

I løbet af dette århundrede er arealet af de danske vådområder blevet kraftigt reduceret gennem dræning og kanalisering.

Denitrifikation er en vigtig proces for vådområder i landbruget, og forskning gennem de sidste 10-15 år har dokumenteret, at naturlige og genetablerede vådområder har en betydelig kapacitet for kvælstoffjernelse på helt op til 200-500 kg N/ha/år. I følge Vandmiljøplan II skal 16.000 hektar vådområder genetableres før år 2003 med en forventet kvælstoffjernelse på omkring 5.600 ton N/år.

Hovedformålet med restaureringen af vådområderne er at genskabe deres naturlige hydrologi ved at hæve grundvandsstanden og kapaciteten for denitrifikation. Genskabelsen af enge og søer i førhen drænedede områder vil være vigtig, men også genslyngning af kanaliserede vandløb kan være et vigtigt tiltag.

Man er kun lige begyndt at restaurere vådområder for at reducere tillædningen af kvælstof, og den overordnede indflydelse på biodiversiteten og vandløbenes kvalitet kan derfor først konstateres i den nærmere fremtid.

Reetablering af vådområder er effektivt

På en international målestok er genskabelsen af vådområder for at reducere tillædningerne af kvælstof til det akvatiske miljø unikt. Vi tror, det bliver et effektivt middel, der samtidigt vil forøge biodiversiteten uden nogen miljømæssig risiko.

Et undersøgelsesprogram vil blive planlagt for at kunne dokumentere effekterne af tiltagene - ikke bare for kvælstoffjernelsen, men også på biodiversiteten og andre relevante emner.

De vigtigste resultater vil løbende blive offentliggjort i dette nyhedsbrev.

Database om vandløbsrestaurering

Hans Ole Hansen, Danmarks Miljøundersøgelser, Afdeling for Vandløbsøkologi

I forbindelse med etableringen af det Europæiske Center for Vandløbsrestaurering har Danmarks Miljøundersøgelser i et tæt samarbejde med amterne etableret en database over danske vandløbsrestaureringsprojekter.

Indtil videre giver databasen alene oplysninger om hvilke og hvor mange vandløbsrestau-

reringer, der er blevet udført af amterne, men det er hensigten, at oplysninger om projekter udført af kommunerne ligeledes skal indsamles og indlægges i databasen.

1000 projekter

Frem til og med 1996 er der udført næsten 1.000 projekter - lige fra udlægning af gydegrus til

de omfattende genslyngningsprojekter, der inddrager de vandløbsnære arealer.

Databasen bliver løbende opdateret, og de nyeste oplysninger fra 1997 og 1998 er netop ved at blive indlagt. I næste nummer af nyhedsbrevet vil vi beskrive databasen og nogle af dens resultater nærmere.

Konferencer og møder

Internationale ECRR-konferencer

River Restoration '96

I september 1996 var ECRR vært for centrets første internationale konference om vandløbsrestaurering - 'River Restoration '96.

Konferencen var arrangeret af DMU og blev afholdt i Silkeborg.

Formålet med konferencen var at give forskere og andre, der arbejder med vandløbsrestaurering en mulighed for at udveksle resultater og erfaringer inden for planlægning, udførelse og effekt- overvågning af vandløbsrestaureringsprojekter fra hele verden.

Fokus blev lagt på de økologiske effekter af forskellige restaureringstiltag i mindre lavlandsvandløb, herunder specielt de fysiske ændringer af vandløbene og hvilke effekter disse ændringer har på habitaterne.

Den videnskabelige del af konferencen forløb over fire dage, og inddrog mange synspunkter om restaurering og vedligeholdelse af vandløbenes og oplandenes økosystemer og gav desuden en antydning af, i hvilken

retning arbejdet med vandløbsrestaurering bevæger sig.

Ud over plenarmøder, mundtlige sessioner og posterpræsentationer inkluderede programmet også en dagsekskursion til forskellige danske restaureringsprojekter. Ekskursionen blev planlagt og gennemført af amterne.

Interessen for en sådan international konference viste sig at være stor. 125 deltagere fra hele verden deltog, og det var desværre nødvendigt at afvise flere af pladshensyn.

De fleste af de holdte indlæg findes i to proceedings og et specialnummer af tidsskriftet Aquatic Conservation (se under afsnittet om publikationer).

ECRR-konference i Holland

Interessen for konferencen kunne ligeledes aflæses i de efterfølgende ønsker om at afholde en lignende konference i den nærmere fremtid. ECRR er derfor nu begyndt at arrangere den næste konference i samarbejde med

RIZA fra Holland. Den vil blive afholdt i Lelystad i Holland fra den 15. til den 19. maj år 2000.

Hovedformålet med konferencen bliver at bidrage til udviklingen af det europæiske netværk for vandløbsrestaurering.

Deltagerne vil primært komme fra institutioner med tilknytning til ECRR, men der vil også være deltagere fra andre relevante institutioner og myndigheder.

Konferencen vil give deltagere gode muligheder for at udveksle idéer og erfaringer om vandløbsrestaurering gennem præsentationer, workshops og uformelle møder. En ekskursion til aktuelle restaureringsprojekter i Holland bliver en del af konferencen.

Yderligere informationer med flere detaljer om program og organisering forventes udsendt i det tidlige forår 1999 og vil blive nærmere omtalt i det næste nyhedsbrev, der er planlagt til at udkomme i maj 1999.

Dansk seminar om restaurering og vedligeholdelse af vandløb

I løbet af de sidste fem år er der opnået megen ny viden og erfaring inden for både vandløbsrestaurering og vandløbsvedligeholdelse.

Miljø- og Energiministeriet inviterer derfor amter og kommuner til et seminar om restaurering og vedligeholdelse af vandløb i begyndelsen af oktober.

Seminaret vil bl.a. omhandle:

- Effektovervågning af restaureringsprojekter og ændret vedligeholdelsespraksis;
- Restaurering og vedligeholdelse af vandløb - hvad er der sket inden for de sidste fem år?
- Vandmiljøplan II og vandløbsrestaurering og -vedligeholdelse;
- Europæisk Center for Vandløbsrestaurering - Hvad skal vi med det?
- Database over vandløbsrestaureringer - Hvad kan den bruges til?

Seminaret afholdes i Silkeborg den 12.-13. oktober 1999.

Deltagerantallet vil blive begrænset til maksimalt 125.

Interesserede bedes udfylde og returnere tilmeldingsskemaet, der er trykt bagest i dette nyhedsbrev inden den 1. marts 1999. Oplysningerne fra skemaet kan også sendes pr. e-mail til HOH@dmu.dk.

Publikationer og videoer

Nye publikationer

Grøn, P.N. (1999): Vegetationen i Brede Å samt på brinker og enge 1994-1996 - Restaurering af Brede Å. Vandløbsøkologi. - Arbejdsrapport fra DMU. 138 s. Pris: 50 kr.

Hansen, H.O. (1999): Effekter på invertebratfaunaen - Restaurering af Brede Å. Vandløbsøkologi. - Arbejdsrapport fra DMU. 29 s. Pris: 40 kr.

Hansen, H.O. & Madsen, B.L. (Eds.) (1997): River Restoration '96 - Plenary lectures. International Conference arranged by the ECRR. - Danmarks Miljøundersøgelser. 151 s. Pris: 100 kr.

Hansen, H.O. & Madsen, B.L. (Eds.) (1998): River Restoration '96 - Session lectures proceedings. International Conference arranged by ECRR. - DMU. 294 s. Pris: 150 kr.
Proceedings fra den internationale ECRR-konference om vandløbsrestaurering med manuskripter fra 37 af de holdte indlæg

samt 13 af de præsenterede posters.

Hansen, H.O., Boon, P.J., Madsen, B.L. & Iversen, T.M. (Eds.) (1998): River Restoration, The Physical Dimension. - Aquatic Conservation, Special issue, Vol. 8(1). 264 pp.
Dette specialnummer af Aquatic Conservation præsenterer 19 af de holdte indlæg fra den internationale ECRR-konference om vandløbsrestaurering.

Nielsen, J. (1997): Ørreden som miljøindikator - 10 års udvikling i danske vandløb. - Miljønyt nr. 24, Miljø- og Energiministeriet, Miljøstyrelsen. 51 s. Pris: 100 kr.

Pedersen, M.L., Hoffmann, C.C. & Kronvang, B. (1998): Vand- og næringsstofbalancer i de vandløbsnære arealer - Restaurering af Brede Å. Vandløbsøkologi. - Arbejdsrapport fra DMU nr. 97. 35 s. Pris: 40 kr.

Pedersen, M.L. & Svendsen, L.M. (1998): Stoftilbageholdelse

på de vandløbsnære arealer - Restaurering af Brede Å. Vandløbsøkologi. - Arbejdsrapport fra DMU. Pris: 40 kr.

Svendsen, L.M. & Hansen, H.O. (Eds.) (1997): Skjern Å - Sammenfatning af den eksisterende viden om de fysiske, kemiske og biologiske forhold i den nedre del af Skjern Å-systemet. - DMU og Skov- og Naturstyrelsen. 198 s. 100 kr.

På grundlag af de afsluttede undersøgelser af bl.a. fugleliv, stoftransport, bunddyrsfauna, fiskebestand samt en omfattende litteraturundersøgelse har DMU samlet den eksisterende viden om de biologiske, fysiske og kemiske forhold i Skjern Å og de vandløbsnære arealer.

Sønderjyllands Amt (1996): Grønne projekter 93-95. Natur, miljø, friluftsliv. - Sønderjyllands Amt, Teknisk Forvaltning. 111 pp.
I rapporten kan man læse om de grønne projekter, herunder vandløbsrestaureringer, amtet har gennemført i perioden 1993-1995.

Ny video

Madsen, B.L. (1997): Den genvundne frihed - En film om vandløbsrestaurering i Danmark. - Video fra European Centre for River Restoration. Miljøstyrelsen.

Kan rekvireres gratis hos ECRR:
e-mail: ECRR@dmu.dk
Filmen, der varer 24 minutter, er den første, der er blevet produceret i ECRR regi. Den har

vundet adskillige internationale priser, heriblandt Merit Award på den internationale Wildlife Film Festival i USA i 1997.

Europæisk Center for Vandløbsrestaurering

Seminar om restaurering og vedligeholdelse af vandløb

Tilmelding

Nedenstående tilmelder sig hermed til seminaret om restaurering og vedligeholdelse af vandløb der forventes afholdt den 12.-13. oktober 1999 i Silkeborg.

Tilmelding skal inden den **1. marts 1999** sendes til:

Europæisk Center for Vandløbsrestaurering

Danmarks Miljøundersøgelser

Vejlsøvej 25

P.O.Box 314

DK-8600 Silkeborg

Fax 89 20 14 14

e-mail: ECRR@dmu.dk

Deltagerantallet vil blive begrænset til maksimalt 125.

Ud over de emner der omtales i nyhedsbrevet foreslår jeg, at seminaret kommer til at omhandle følgende emner:

Navn:		Dato:	
Organisation:	_____		_____
Adresse:	_____		
Postnummer og by:	_____		
Telefon:	_____	Fax:	_____
		E-mail:	_____

**Deltagelse i det konstituerende møde af
European Centre for River Restoration
Ferskvandscentret i Silkeborg, 25-26. marts 1999**

Mødet starter klokken 14 den 25. marts og slutter klokken 13 dagen efter.

Ønsker man at deltage i det konstituerende møde, bedes man udfylde dette skema og inden den 20. januar 1999 returnere det til:

Europæisk Center for Vandløbsrestaurering
Danmarks Miljøundersøgelser
Vejlsovej 25
P.O.Box 314
DK-8600 Silkeborg

Fax 89 20 14 14
e-mail: ECRR@dmu.dk

Et detaljeret mødeprogram vil blive udsendt i begyndelsen af februar. Informationer om mødet vil ligeledes blive givet på den kommende ECRR-hjemmeside. En foreløbig udgave af hjemmesiden forventes etableret i slutningen af januar på adressen <http://www.ecrr.org>

Ud over overnatning og mad er deltagelse i mødet gratis.

Navn: _____	Dato: _____
Organisation: _____	_____
Adresse: _____	_____
Postnummer og by: _____	_____
Telefon: _____	Fax: _____
	E-mail: _____

Jeg vil gerne bestille:

Enkeltværelse (600-750 kr. / nat)

Vandrehjem (4 sengsrum med eget bad) (225 kr. / person / nat)
Jeg vil gerne dele værelse med

Jeg arrangerer selv min overnatning.